

УДК 330.35.01;330.357;631.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/5-78-7>

Мазур Г. Ф.

Вінницька обласна рада

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ СТИМУЛЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГАЛУЗЕВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Сформульовано теоретико-методологічні положення наукового забезпечення розроблення механізмів стимулювання розвитку економіки та агропромислового виробництва у забезпеченні продовольчої безпеки. Визначено елементи коопераційно-інтеграційного механізму стимулювання розвитку господарських відносин в аграрній галузі. Розраховано індекси виробництва сільськогосподарської продукції. Досліджено засади державного регулювання економічних відносин в аграрній галузі. Проаналізовано сучасний стан і визначено особливості розвитку агропромислового виробництва в Україні. Сформульовано концептуальні засади стимулювання розвитку агропромислового виробництва в Україні в контексті формування передумов продовольчої безпеки. Визначено умови забезпечення ефективного виробництва конкурентоспроможної аграрної продукції.

Ключові слова: агропромислове виробництво, механізм, конкурентоспроможність, стимулювання, аграрний сектор, господарська реформа, аграрний ринок, прогнозування.

Постановка проблеми. Реальність суспільно-економічного розвитку характеризується нестабільністю належного забезпечення населення кожної країни продовольством. Україна має свої національні особливості розв'язання питання продовольчої безпеки, тому зосереджує можливості, механізми для стабільного розвитку аграрного сектору економіки, що є ключовим завданням у сучасних умовах конкурентоспроможного господарювання. Для нашої держави це стратегічна галузь, тому важливо здійснювати розроблення дієвих механізмів стимулювання розвитку агропромислового виробництва та підвищення ефективності діяльності виробників аграрної продукції. Пріоритети відповідної політики відзначаються увагою науковців на обґрунтуванні засад, розробленні рекомендацій щодо створення інструментарію стимулювання розвитку агропромислового виробництва як основи, чинника конкурентоспроможності та продовольчої безпеки.

Організаційно-економічні трансформації в агропромисловому секторі національної економіки створили ринкові основи розвитку вітчизняного агропромислового виробництва, а також механізми управлінського впливу на господарюючих суб'єктів. Вітчизняний агропромисловий комплекс усе ще перебуває у стані організаційно-економічних трансформацій, які є не завершеними. Відповідно, питання розвитку механізмів стимулювання агропромислового виробництва в системі формування продовольчої безпеки потребує наукового опрацювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробленням науково-практичних та організаційно-господарських проблем удосконалення механізмів стимулювання розвитку агропромислового виробництва безпосередньо та опосередковано займалися і займається багато вчених, серед них: В. Андрійчук [1], О. Білорус [2], В. Власов [2], П. Саблук [2; 10], С. Козловський [3; 16; 17], В. Месель-Веселяк [4; 8; 11], О. Грищенко [4], Б. Пасхавер [5], Я. Гадзало [6], Ю. Лупенко [6–8; 11], М. Пугачов [6], М. Малік [6; 7], В. Заяць [7], О. Шпикуняк [7; 8; 10; 12], Ю. Лузан [9], Л. Курило [10], О. Шпичак [13], О. Шубравська [14], А. Юзефович [15] та ін.

Проте трансформаційні перетворення, неузгодженість у потребах та інтересах учасників ринкових відносин – виробників аграрної продукції, її споживачів та держави постійно вимагають

продовження досліджень у даному напрямі й розроблення підходів до вдосконалення механізму стимулювання розвитку агропромислового виробництва в Україні. Тому за мету ставимо розкриття теоретико-методичних міркувань із цього питання. Адже вважаємо, що подальший ефективний розвиток агропромислового комплексу України залежить від якості організаційно-економічного забезпечення, спрямованого на забезпечення національної продовольчої безпеки. Серед необхідних до вирішення наукових проблем виділяємо вдосконалення засад стимулювання агропромислового виробництва як організаційно-економічного базису формування продовольчої безпеки в сучасних умовах господарювання.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розкриття теоретико-методичних основ розвитку механізмів стимулювання агропромислового виробництва, здійснення оцінки загальних тенденцій динаміки галузі й її ролі у формуванні галузевої конкурентоспроможності та національної продовольчої безпеки.

Виклад основного матеріалу. Установлено, що ефективність і конкурентоспроможність функціонування економічних систем незалежно від організаційно-управлінської моделі їх реалізації повністю залежать від стимулювальних заходів, що їх реалізує держава через застосування спеціальних механізмів регулювання на основі сформованої системи економічних стимулів, а також дії об'єктивних економічних законів ринку. Усі ринкові та державні важелі впливу на поведінку економічних суб'єктів ринку створюють загальний механізм регулювання, або так званий ринковий регулятивний механізм, оскільки ринок, як відомо, виступає всеохоплюючою системою економічних відносин, суб'єктами яких є виробники, споживачі, наймані працівники, підприємці, держава тощо. При цьому механізм стимулювання, що являє собою упорядковану систему економіко-соціальних стимулів, є складовою частиною механізму регулювання розвитку економіки і способом реалізації економічної політики держави.

Механізм стимулювання розвитку економічних систем формується і практично реалізується існуючими структурами ринку через організаційні та економічні функції й охоплює організації, стимули, регулятори та інші елементи, які координують поведінку економічних суб'єктів на підставі дії законів ринку (так званий об'єктивно-ринковий аспект) і в

межах ухвалені державою економічної політики (так званий державно-суб'єктний аспект). Механізм стимулювання розвитку економічних систем являє структуровану систему важелів впливу на економічні процеси, що відбуваються на макро-, мезо- і макрорівнях, і спрямовується на задоволення як потреб ринку та соціуму, так і економічних інтересів усіх учасників ринкового процесу.

Відповідно, є підстави розглядати розвиток і впровадження механізмів стимулювання агропромислового виробництва, в яких визначаються моделі, схеми і порядок стимулювання, через призму його окремих складників (табл. 1).

Виконані дослідження і теоретико-методичні узагальнення наукового розроблення проблеми розвитку аграрного виробництва у контексті забезпечення продовольчої безпеки [1–15], а також власні практичні оцінки надали нам можливість установити, що важливим моментом у розвитку аграрної галузі є збалансування використання природно-ресурсного потенціалу агропромислового виробництва, формування ефективної інвестиційної політики, що значною мірою спирається на принципово нові підходи до економічної оцінки негативного впливу суб'єктів господарювання на довкілля та створення сучасних фінансових інститутів в екологічній сфері. Установлено, що за останнє десятиріччя ефективність використання природно-ресурсного потенціалу агропромислового виробництва країни в розрахунку на 1 га земельних ресурсів знизилася.

Агропромисловий комплекс України є складовою частиною національного господарства та виступає єдиною цілісною виробничо-економічною системою, що об'єднує низку сільськогосподарських, промислових, науково-виробничих і навчальних галузей, спрямованих на одержання, транспортування, зберігання, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції. За своїм складом та структурою національний агропромисловий комплекс відрізняється від інших міжгалузевих комплексів і визначає соціально-економічний розвиток країни, рівень життя населення, продовольчу безпеку, забезпечення промисловості сільськогосподарською сировиною. Для агропро-

мислового комплексу України головним засобом виробництва є земля, де вирощується сільськогосподарська продукція та безпосередньо сировина для виробничого і невиробничого споживання.

Із цією метою наведемо значення індексу сільськогосподарської продукції у 2018 р., який відображає рівень змін фізичного обсягу виробництва продукції сільського господарства, виробленої за періоди, що вибрані для порівняння. Для розрахунку індексу використовуються обсяги продукції сільського господарства у постійних цінах (рис. 1). У 2018 р. індекс сільськогосподарської продукції порівняно з 2017 р. становив 107,8%.

За останні 30 років площа еродованих земель збільшилася майже в 1,5 рази, значно розширилися площі засолених, закислених, підтоплених і техногенно забруднених сільськогосподарських угідь. Сьогодні тільки один гектар із 10 га продуктивних земель має нормальний екологічний стан.

Продукція сільського господарства у постійних цінах відображає вартість продукції рослинництва та тваринництва, виробленої впродовж певного періоду часу, у постійних цінах. При цьому розрахунки із січня по травень проведено на основі даних про продукцію тваринництва, із січня по червень – на основі даних про продукцію рослинництва та тваринництва. В основі розрахунку лежить визначення виробленої за встановлений період часу загального обсягу продукції сільського господарства у постійних цінах (валової продукції) та тенденцій його зміни у часі. Показник загального обсягу продукції сільського господарства у постійних цінах використовують для визначення динаміки фізичного обсягу продукції, продуктивності праці, обсягу сільськогосподарського виробництва на одиницю земельної площі в розрахунку на одну особу, структури виробництва, оскільки кожен її вид оцінюється впродовж низки років за однією і тією ж ціною незалежно від змін вартості продукції в поточних цінах (табл. 2 та рис. 2).

У ході дослідження встановлено, що прогрес у технологіях виробництва, який супроводжує розвиток суспільства, передбачає використання природно-ресурсного потенціалу набагато продуктивніше, ніж будь-коли. Продуктивне вико-

Таблиця 1

Теоретичні концепції та складники механізму стимулювання агропромислового виробництва

Поняття	Змістове визначення сутності	Відношення до стимулювання
Державне регулювання економіки	Комплекс заходів державного впливу на економічних суб'єктів ринку з метою спрямування їхніх дій у напрямі досягнення загальнодержавних цілей	Макроекономічне та загальнополітичне визначення стимулювальних випадків
	Система прийняття рішень із забезпечення реалізації пріоритетних цілей розвитку економіки	
	Дії держави стосовно формування пріоритетних цілей розвитку аграрного сектору	Створення загально-інституційної бази формування результатів господарювання в галузях економіки
	Принципи і дії, здійснювані державою для вирішення проблемних ситуацій аграрного виробництва	Розроблення та реалізація формальних правил стимулювального впливу
Аграрна політика	Стратегічний курс держави і система заходів, спрямованих на істотне поліпшення умов життя населення і забезпечення продовольчої безпеки країни	Позиціонування загальних правил стимулювання в межах державної політики управління агросектором
	Система цінностей – базисних імперативів, навколо яких концептується змістовно-практична дієвість управлінського упорядкування агроекономічної системи	Утвердження інституційної конструкції національної ідентичності механізмів стимулювання
Механізм державного регулювання	Система управління економікою через урахування дії економічних законів, розв'язання суперечностей суспільного виробництва, реалізації відносин власності тощо	Функціональне поєднання важелів, інструментів, методів безпосереднього здійснення державно-ринкових стимулювань

ристання природно-ресурсного потенціалу агропромислового виробництва повинно враховувати кілька аспектів. По-перше, природно-ресурсний потенціал необхідно використовувати в повному обсязі (з урахуванням можливих відходів під час виробництва аграрної продукції, які можна знову використовувати). По-друге, якщо йдеться про продуктивне використання природно-ресурсного потенціалу, то слід мати на увазі репродукцію природних ресурсів, тобто постійне їх відновлення, що є одним із головних завдань суспільства, що прагне до розвитку. Тому підтримка становлення і розвитку екологічного агропромислового виробництва повинні стати одними з головних важелів реалізації сучасної аграрної політики. По-третє, велике значення має запровадження дієвого механізму страхування природно-ресурсного потенціалу агропромислового виробництва, який повинен оперативнo розв'язувати фінансові питання, що можуть виникнути під час використання даного потенціалу для виробництва аграрної продукції.

Серед основних механізмів стимулювання розвитку агропромислового виробництва й аграрного підприємництва значне місце належить інфраструктурному, або логістичному, механізму. Від розбудови цього механізму, який передбачає побудову якісних доріг, особливо в сільській місцевості, сучасних пунктів зберігання (сховищ) аграрної продукції тощо значною мірою залежать прибутковість аграрного виробництва, його інвестиційна привабливість, раціональне використання ресурсного потенціалу, продовольча безпека країни.

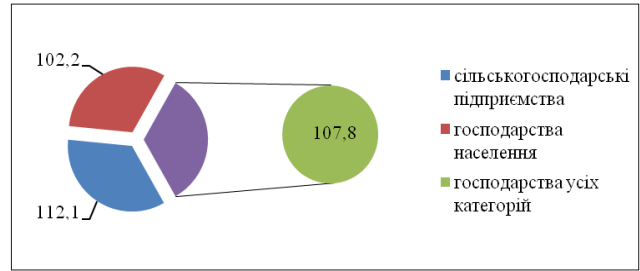

Рис. 2. Індеси продукції сільського господарства у 2018 р. за категоріями виробників, % до відповідного періоду 2017 р.

Встановлено, що роль кооперації як механізму стимулювання поступального розвитку агропромислового виробництва полягає у тому, що вона дає можливість мінімізувати трансакційні витрати, тобто вона є інструментом, який дає змогу витрачати менше коштів і підприємницьких зусиль на пошук й обробку інформації, вирішення репутаційних, іміджевих і виробничих конфліктів. Кооперація – це не просто одна з форм організації аграрного виробництва, а й важливий соціально-економічний і стимулювальний інститут організуючого типу. Щоб кооперація посіла провідне місце в розвитку аграрного сектору економіки, вона має бути інституціоналізована шляхом прийняття відповідних законодавчих актів та проведення на рівні держави широкої пропаганди її переваг для залучення нових членів та організації нових кооперативних структур.

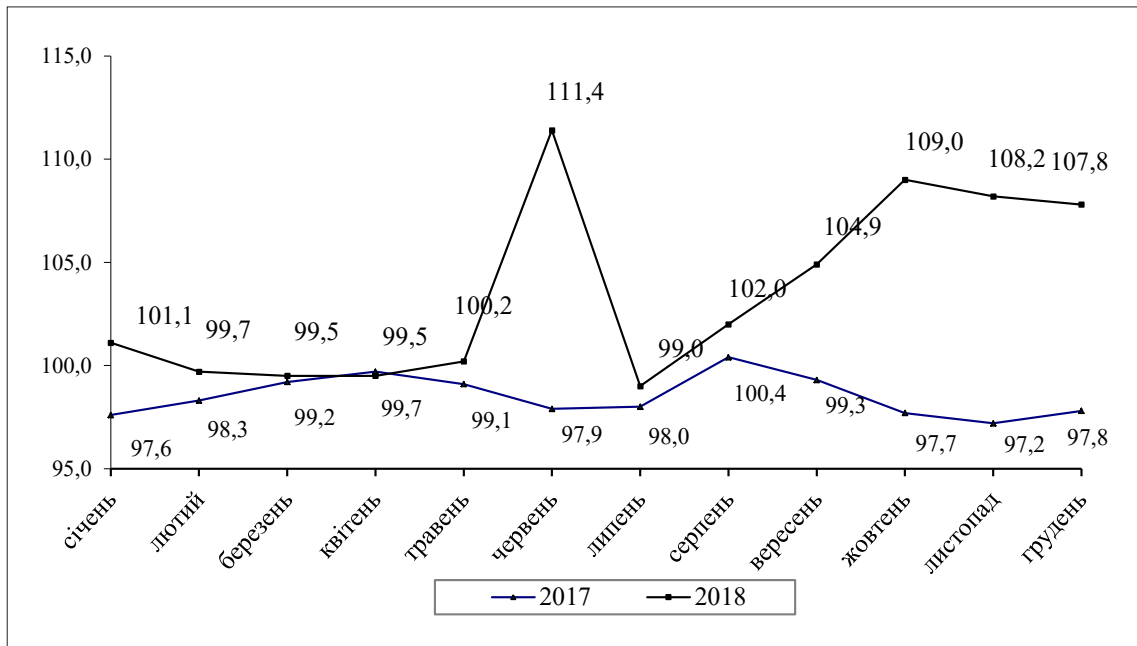

Рис. 1. Індеси сільськогосподарської продукції у 2018 р., % до відповідного періоду 2017 р.

Індеси сільськогосподарської продукції у 2018 р. за категоріями виробників, % до відповідного періоду 2017 р.

Таблиця 2

Господарства	Продукція сільського господарства	У тому числі	
		продукція рослинництва	продукція тваринництва
Всі категорії	107,8	110,7	100,3
Сільськогосподарські підприємства	112,1	114,8	102,8
Господарства населення	102,2	104,4	98,1

Установлено, що результатом інноваційної діяльності в аграрній сфері повинна стати високо-технологічна конкурентоспроможна аграрна продукція, яка посилить позиції вітчизняних товаровиробників на світовому ринку та забезпечить підвищення конкурентоспроможності економіки країни загалом, гарантуватиме, крім продовольчої, економічну безпеку.

Конкурентоспроможність галузі АПК слід розглядати окремо, оскільки аграрний сектор має свою специфіку. Конкурентоспроможна галузь АПК це не лише переваги з погляду економічної ефективності. Дане питання охоплює забезпечення продовольчої безпеки та збереження біоресурсів (табл. 3).

Рівень конкурентоспроможності національного агропромислового комплексу впливає з ідентифікації позицій підприємств у конкурентному середовищі. Детермінантами конкурентоспроможності галузі можна визначити виробничі умови або наявність у країні таких чинників виробництва, які необхідні для випуску продукції, кваліфіковану робочу силу або промислову інфраструктуру, сировинний ресурс, клімат, бюджетну підтримку, умови попиту та особливості ринку конкретного товару або послуги, наявність підтримуючих, пов'язаних галузей, які володіють міжнародною конкурентоспроможністю, постачальників, або дистриб'юторів, характер стратегії фірми, її структури та особливостей змагання, включаючи такі чинники, як організаційний та управлінський клімат, а також рівень та природу внутрішньої конкуренції. Практичне застосування кількісного методу з метою досягнення конкурентоспроможності стає можливим за рахунок прогалін у законодавстві, відсутності ефективних норм стандартизації та сертифікації. Це призводить до неможливості експорту таких продуктів на європейських ринках та негативного впливу на продовольчу безпеку.

У зв'язку із цим обґрунтованою є необхідність переходу агропромислового виробництва на інноваційну модель розвитку, що потребує створення відповідних умов та здійснення суттєвих перетворень, основні з яких наведено на рис. 3.

З'ясовано, що за нинішніх економічних реалій соціальний розвиток сільських територій, які є основою агропромислового вироб-

ництва, вимагає суттєвого поліпшення, а проведені державою соціально-економічні перетворення практично не зупинили процес подальшого розбалансування соціально-економічних відносин на селі. Виробники аграрної продукції все ще залишаються осторонь розв'язання соціальних проблем розвитку сільських територій, а місцеві органи самоврядування через незначні кошти у місцевих бюджетах також не можуть вирішувати ці проблеми. Створилася ситуація, за якої держава і виробники сільськогосподарської продукції відсторонилися, а громади не в змозі впливати на збалансований соціально-економічний розвиток сільських територій. Унаслідок цього лише за 2000–2015 рр. сільська поселенська мережа втратила 289 населених пунктів, а близько третини від їх загальної кількості опинилися за межею самовідтворення. Певні надії у розв'язанні даної проблеми фахівці аграрної галузі покладають на розпочату державою реформу децентралізації влади та створення на добровільній основі нових об'єднань сільських громад, що дасть змогу поліпшити їхній фінансовий стан та більш якісно забезпечувати свій соціально-економічний розвиток. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо добровільного приєднання територіальних громад» від 18 березня 2017 р. № 4772 спростив процедуру добровільного об'єднання територіальних громад, надав право громадам за спрощеною процедурою приєднуватися до вже створеної об'єднаної громади.

Підкреслено, що в аграрній сфері України, як і у переважній більшості країн світу, активно роз-

Рис. 3. Умови для забезпечення ефективного виробництва конкурентоспроможної аграрної продукції

Таблиця 3

Підходи до визначення поняття конкурентоспроможності галузей АПК

Автор	Визначення
П.Р. Пуцентейло	Здатність створювати зростаючий обсяг доданої вартості на основі підвищення ефективності використання чинників виробництва, забезпечення інвестиційної привабливості й освоєння нових ринків.
О.П. Васюта, М.В. Мірошник	Конкретизація сукупної здатності підприємств галузі створювати, виготовляти та реалізовувати товари, які за якісними та ціновими характеристиками є більш привабливими для споживачів, ніж товари аналогічних зарубіжних конкурентів, забезпечуючи при цьому стійко високі темпи економічного зростання галузі.
М.М. Шевченко	Здатність національної галузі промисловості забезпечувати високий рівень задоволення власними товарами певної суспільної потреби порівняно з конкурентами, утримувати та змінювати стійкі позиції на певних сегментах та забезпечувати прибутковість на основі раціонального використання ресурсів.

виваються інтеграційні процеси. Ці процеси спричинили появу низки проблем, критичне осмислення яких допоможе усвідомити необхідність розроблення та започаткування нових підходів до вдосконалення фінансово-економічного механізму стимулювання розвитку агропромислового виробництва, а також неможливість швидкого однозначного та простого їх вирішення.

Ураховуючи прискорення процесів посилення глобальної конкуренції на аграрних ринках світу, головними передумовами успішної реалізації стратегії розвитку аграрної сфери економіки України, на нашу думку, повинні стати: якісна перебудова механізму стимулювання розвитку агропромислового виробництва, створення в аграрному секторі сприятливого бізнесового середовища, переведення аграрного виробництва на інноваційний шлях розвитку, підвищення якості людського капіталу та забезпечення його розширеного відтворення, формування сучасної аграрної інфраструктури.

Доведено, що розвиток та ефективність агропромислового виробництва значною мірою залежать від його забезпеченості матеріальними, трудовими і фінансовими ресурсами й ефективного їх використання. В умовах становлення нових аграрних виробничо-господарських структур, створення інтеграційних новоутворень, утвердження орендних відносин і розвитку підприємницької діяльності на селі невідкладним завданням є формування принципів нових підходів і механізмів відтворення й ефективного використання всіх складників виробничо-ресурсного потенціалу аграрної галузі. Результативність здійснюваної державою аграрної політики, адаптація підприємств агропромислового комплексу всіх форм власності та господарювання до нових ринкових умов, нарощування виробництва сільськогосподарської продукції і підвищення рівня продовольчої безпеки держави безпосередньо пов'язані з формуванням, використанням і розвитком ресурсо-виробничого потенціалу агропромислового виробництва.

Установлено, що ключовим кон'юнктуруючим чинником, який відіграє вирішальну роль у розвитку аграрної галузі та забезпеченні економічного інтересу товаровиробників аграрної продукції, є ціна. Недосконалість чинного механізму державного регулювання цін на аграрну продукцію, відсутність у вітчизняних аграрних товаровиробників практичного досвіду щодо ефек-

тивного використання сучасного цінового інструментарію тощо суттєво погіршують економічні умови функціонування агропромислових підприємств. Це знайшло своє відображення у диспараті цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, що, своєю чергою, є стримувальним чинником розвитку вітчизняного агропромислового виробництва.

Світові тенденції в розвитку інтеграційних процесів не оминули й українську аграрну сферу. В Україні протягом 2012–2016 рр. 1,3% усіх господарств становили надвеликі агрохолдинги (кожен із них обробляв понад 20 тис га), які мали у користуванні близько 30% усіх сільськогосподарських угідь. З одного боку, вони організували високоінтенсивне і високомеханізоване аграрне виробництво з обмеженою кількістю робочої сили, віддаючи перевагу мобільним бригадам найманих працівників, а з іншого – практично ігнорували потреби місцевих селян, оскільки реєструвалися переважно у великих містах, до бюджетів яких і сплачували податки. Доведено, що однією з проблем, яка гальмує підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва України, є відмінність інтересів і розбіжність позицій селян, держави та підприємств агропромислового комплексу щодо цілей і механізмів розвитку, а також відсутність у держави чітких планів та розуміння перспектив такого розвитку.

Висновки і пропозиції. Результатом виконаного дослідження є висновок, що складовою частиною управління розвитком аграрної галузі слід розглядати запровадження постійної діагностики стимулювання агропромислового виробництва. Державна програма підтримки конкурентоспроможності аграрного сектору економіки як чинника формування національної продовольчої безпеки має бути зорієнтована на вирішення таких стрижневих проблем: створення для агропромислових підприємств сприятливих передумов для реалізації своїх конкурентних переваг; пошук і фінансова підтримка потенційно конкурентоспроможних підгалузей і підприємств; забезпечення раціонального використання коштів державного бюджету на поетапне реформування тих підгалузей аграрної сфери економіки, які мають реальні конкурентні переваги; стимулювання реалізації підприємствами напрямів господарювання, які гарантуватимуть посилення якості у формуванні національної продовольчої безпеки, передусім за рахунок розширення органічного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : підручник ; 2-е вид., доп. і переробл. Київ : КНЕУ, 2004. 624 с.
2. Білорус О.Г., Власов В.І., Саблук П.Т. Глобалізація і продовольство : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2008. 632 с.
3. Економічна безпека аграрної галузі України в умовах інституційних трансформацій : монографія / С.В. Козловський та ін. Вінниця : Твори, 2019. 272 с.
4. Месель-Веселяк В.Я., Грищенко О.Ю. Рейтингова оцінка регіонального соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України: методика, розрахунки. *Економіка АПК*. 2017. № 11. С. 11–17.
5. Пасхавер Б.Й. Сучасний стан продовольчої безпеки. *Економіка України*. 2006. № 4. С. 43–50.
6. Розвиток економіки сільського господарства України в 2011–2015 рр. : наукова доповідь / Я.М. Гадзало та ін. ; за ред. Ю.О. Лупенка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 546 с.
7. Розвиток підприємництва і кооперації: інституціональний аспект : монографія / Ю.О. Лупенко та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 430 с.
8. Розвиток форм господарювання в сільському господарстві: проблеми і рішення : наукова доповідь / за ред. Ю.О. Лупенка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2018. 54 с.
9. Саблук П.Т., Лузан Ю.Я. Основні напрями удосконалення державної аграрної політики в Україні. *Економіка АПК*. 2011. № 5. С. 3–16.
10. Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2010. 708 с.
11. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2012. 182 с.
12. Шпикуляк О.Г. Інституції аграрного ринку : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2009. 480 с.

13. Шпичак О.М. Сільське господарство України на початку та в кінці ХХ століття. Київ : ІАЕ, 2000. 68 с.
14. Шубравська О.В., Прокопенко К.О. Поширення агроновацій у контексті забезпечення ефективного галузевого зростання. *Економіка АПК*. 2018. № 2. С. 75–76.
15. Юзефович А.Е. Продовольчі ресурси і соціальний прогрес. *Продовольчі ресурси. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 3. С. 27–32.
16. Serhii Kozlovskiy, Ilyia Khadzhynov, Ivan Vlasenko and Lilya Marynchak. Managing the sustainability of economic system as the basis of investment development in Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations (open-access)*. 2017. № 14(4). P. 50–59. DOI:10.21511/imfi.14(4).2017.06.
17. The methods of state regulation of sustainable development of agrarian sector in Ukraine / S. Kozlovskiy et al. *Problems and Perspectives in Management (open-access)*. 2017. № 15(2–2). P. 332–343. DOI:10.21511/ppm.15(2-2).2017.03.

References:

1. Andriichuk, V.H. (2004). *Ekonomika aghrarnykh pidpryemstv: pidruchnyk* [Economy of agrarian enterprises: atextbook]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
2. Bilorus, O.H., Vlasov, V.I., & Sabluk, P.T. (2008). *Globalizatsiya i prodovolstvo : monohrafiia* [Globalization and food: monograph]. Kyiv: NNTs IAE. (in Ukrainian)
3. Kozlovskiy, S.V., Mazur, H.F., Kozlovskiy, V.O., Jurakovskiy, E.S. (2019) *Economichna bezpeka agrarnoy galuzi Ukraini v umovah instyucionalnih transformatsiy*. Vinnytsia: Tvorі. (in Ukrainian)
4. Mesel-Veseliak, V.Ya., & Hryshchenko, O.Yu. (2017). *Reitynhova otsinka rehionalnoho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy: metodyka, rozrakhunky* [Rating assessment of the regional socio-economic development of the agrarian sector of the Ukrainian economy: methodology, calculations]. *Ekonomika APK*, 11, pp. 11–17.
5. Pashaver, B.Y. (2006). *Suchasnyj stan prodovolchoibezpeky* [Current state of food security]. *Ekonomika Ukrainy*, 4, pp. 43–50.
6. Hadzalo, Ya.M., Lupenko, Yu.O., Puhachov, M.I., et al. (2016). *Rozvytok ekonomiky silskoho hospodarstva Ukrainy v 2011-2015 rr. : naukova dopovid* [Development of the economy of agriculture of Ukraine in 2011-2015: scientific report]. Yu.O. Lupenko (Ed.). Kyiv: NNTs "IAE". (in Ukrainian)
7. Lupenko, Yu.O., Malik, M.Y., Zaiats, V.M., & Shpykuliak, O.H. (2016). *Rozvytok pidpryemnytstva i kooperatsii: instyucionalnyi aspekt : monohrafiia* [Development of entrepreneurship and cooperation: institutional aspect: monograph]. Kyiv: NNTs "IAE". (in Ukrainian)
8. Lupenko, Yu.O., Mesel-Veseliak, V.Ya., Shpykuliak, O.H., et al. (2018). *Rozvytok form hospodariuvannya v silskomu hospodarstvi: problemy i rishennia : naukova dopovid* [Development of management forms in agriculture: problems and solutions: scientific report]. Yu.O. Lupenko (Ed.). Kyiv: NNTs "IAE". (in Ukrainian)
9. Sabluk, P.T. & Luzan, Yu.Ya. (2011). *Osnovni naprjamy udoskonalennja derzhavnoi agrarnoi polityky v Ukraini* [The main directions of improving the state agrarian policy in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 3–16.
10. Sabluk, P.T., Shpykuliak, O.H., & Kurylo, L.I. (2010). *Innovatsiina diialnist v ahrarnii sferi: instyucionalnyi aspekt : monohrafiia* [Innovative activity in agrarian sphere: the institutional aspect: monograph]. Kyiv: NNTs IAE. (in Ukrainian)
11. Lupenko, Yu.O. & Mesel-Veseliak, V.Ya. (Eds.) (2012). *Stratehichni naprjamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku* [Strategic directions of development of agriculture of Ukraine for the period up to 2020]. Kyiv: NNTs "IAE". (in Ukrainian)
12. Shpykuliak, O.H. (2009). *Instyucii ahrarnoho rynku : monohrafiia* [Agrarian market institutions: monograph]. Kyiv: NNTs „IAE“. (in Ukrainian)
13. Shpychak, O.M. (2000). *Silske hospodarstvo Ukrainy na pochatku ta v kintsi XX stolittia* [Agriculture of Ukraine at the beginning and end of the twentieth century]. Kyiv: IAE. (in Ukrainian)
14. Shubravskaya, O.V. & Prokopenko, K.O. (2018). *Poshyrennia ahranovatsii u konteksti zabezpechennia efektyvnoho haluzevoho zrostantia* [Distribution of agrarian novations in context of an effective branch growth]. *Ekonomika APK*, 2, pp. 75-76.
15. Yuzefovych, A.E. (2014). *Prodovolchi resursy i socialnyj progres* [Food resources and social progress]. *Prodovolchi resursy. Ser.: Ekonomichni nauky*, 3, pp. 27–32.
16. Serhii Kozlovskiy, Ilyia Khadzhynov, Ivan Vlasenko and Lilya Marynchak (2017). *Managing the sustainability of economic system as the basis of investment development in Ukraine*. *Investment Management and Financial Innovations (open-access)*, 14(4), 50-59. doi:10.21511/imfi.14(4).2017.06.
17. Serhii Kozlovskiy, Roman Grynyuk, Olga Baltremus and Anna Ivashchenko (2017). *The methods of state regulation of sustainable development of agrarian sector in Ukraine*. *Problems and Perspectives in Management (open-access)*, 15(2-2), 332-343. doi:10.21511/ppm.15(2-2).2017.03.

Мазур Г. Ф.

Винницький обласний совет

РАЗВИТИЕ МЕХАНИЗМОВ СТИМУЛИРОВАНИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ ОТРАСЛЕВОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ И ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Резюме

Сформулированы теоретико-методологические положения научного обеспечения разработки механизмов стимулирования развития экономики и агропромышленного производства в обеспечении продовольственной безопасности. Определены элементы кооперационно-интеграционного механизма стимулирования развития хозяйственных отношений в аграрной отрасли. Рассчитаны индексы производства сельскохозяйственной продукции. Исследованы основы государственного регулирования экономических отношений в аграрной отрасли. Проанализировано современное состояние и определены особенности развития агропромышленного производства в Украине. Сформулированы концептуальные основы стимулирования развития агропромышленного производства в Украине в контексте формирования предпосылок продовольственной безопасности. Определены условия обеспечения эффективного производства конкурентоспособной аграрной продукции.

Ключевые слова: агропромышленное производство, механизм, конкурентоспособность, стимулирование, аграрный сектор, хозяйственная реформа, аграрный рынок, прогнозирование.

Mazur Hennadii

Vinnytsia Regional Council

DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION STIMULATION MECHANISMS IN PROVIDING INDUSTRIAL COMPETITIVENESS AND FOOD SAFETY

Summary

The theoretical and methodological provisions of scientific support for the development of mechanisms for stimulating the development of economy and agro-industrial production in providing food security have been formulated. The elements of the cooperative-integration mechanism of stimulating the development of economic relations in the agrarian sector are identified. The principles of state regulation of economic relations in the agrarian sector are investigated. Agricultural production indices are calculated. The current state and peculiarities of development of agro-industrial production in Ukraine are analyzed. Conceptual bases of stimulation of development of agroindustrial production in Ukraine in the context of formation of preconditions of food security are formulated. The result of the conducted research is the conclusion that introduction of continuous diagnostics of stimulation of agroindustrial production should be considered an integral part of management of development of agrarian industry. The state program to support the competitiveness of the agrarian sector of the economy as a factor in the formation of national food security, should be focused on the solution of three pivotal problems: creating favorable conditions for agro-industrial enterprises to realize their competitive advantages; search and financial support for potentially competitive sub-sectors and businesses; ensuring the rational use of the state budget funds for the gradual reformation of those sub-branches of the agricultural sector of the economy that have real competitive advantages; stimulating the implementation by the enterprises of economic lines that will guarantee the enhancement of quality in the formation of national food security, primarily due to the expansion of organic production. The conditions for ensuring the efficient production of competitive agricultural products are determined. It is proved that the development and efficiency of agro-industrial production depend to a large extent on its provision of material, labor and financial resources and their effective use.

Keywords: agro-industrial production, mechanism, competitiveness, stimulation, agrarian sector, economic reform, agrarian market, forecasting.
